

N:o 224.

Af herr **F. Berg** i Stockholm m. fl., i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för lärarpersonalen vid småskolor m. m.

I det anförande till statsrådsprotokollet den 31 december 1907, hvarmed chefen för ecklesiastikdepartementet motiverat den till innevarande års Riksdag öfverlämnade propositionen om lönereglering för lärarpersonalen vid småskolor m. m., yttrar han bland annat:

»Af handlingarna i ärendet finner jag otvetydigt framgå, att den aflöning, som småskollärarpersonalen enligt 1904 års lönereglering åtnjuter, och som redan då torde hafva varit knappt tilltagen, icke längre motsvarar ens lågt ställda fordringar. De inkomna framställningarna om löneförbättring vittna om den hårda kamp mot sjukdom och brist, ja stundom nöd, som småskollärarinnorna på många håll föra i denna de alltjämt stigande lefnadskostnadernas tid. Det kan endast förvåna, att denna för vår barnaundervisning så viktiga kår lyckats under de ekonomiskt brydsamma förhållanden, hvori den lefvat, hålla uppe intresset för sitt kall på det sätt, som den, enligt samfällt vittnesbörd, gjort. Jag anser mig icke behöfva närmare utveckla denna sak. Hvad i ärendet förekommit ger ju klart och tydligt vid handen, att det allmänna måste gripa in för att åt småskolans lärarpersonal bereda en mer människovärdig tillvaro.»

Beträffande den i propositionen föreslagna begynnelselönen 500 kronor framhåller chefen för ecklesiastikdepartementet uttryckligen, att då han stannat vid nämnda summa, har det ingalunda varit därför, att icke ett

ännu högre belopp skulle komma det verkliga behovet närmare, och i fråga om ålderstilläggens bibehållande vid beloppet 50 kronor betonar han, att detta belopp blifvit bestämdt hufvudsakligen med hänsyn till de statsfinansiella krafven, alltså icke uteslutande till hvad i och för sig egentligen skulle vara behöfligt.

Vi dela i detta hänseende fullständigt föredragande departementschefens uppfattning. Vi gifva vårt fulla erkännande åt de förbättringar han förordat, och det är mycket långt ifrån, att vi skulle vilja uttala något klander öfver det hänsyntagande till statsfinansiella betänkligheter, som afhållit honom från att begära de högre belopp, hvilka enligt hans mening skulle kommit det verkliga behovet närmare. Men då meningen är, att småskolekårens lönefråga, hvilken genom allehanda ogynnsamma omständigheter blifvit så lång tid undanskjuten, nu ändtligen skall erhålla en lösning, hafva vi ansett önskvärdt, att man gör sig fullt klart hvad som erfordras, för att denna lösning skall blifva tillfredsställande och för någon tid framåt bestående.

Enligt propositionens hemställan skulle småskolläraryinnorna erhålla en begynnelselönen af 500 kronor och en slutlön af 650 kronor. Spörsmålet är nu: i hvad mån motsvara dessa belopp *deras verkliga lefnadsbehof* »i denna de alltjämt stigande lefnadskostnadernas tid»?

Svaret skulle vara jämförelsevis lätt funnet, ifall vi hade en tillräckligt omfattande social statistik att tillgå. Så är tyvärr ej förhållandet. Alldeles utan fast vägledning i förevarande hänseende är man emellertid icke. Vid två särskilda tillfällen, i slutet af år 1899 och i slutet af år 1907, hafva undersökningar rörande småskolläraryinnornas lefnadskostnader blifvit anordnade inom den organisation, som varit däraf närmast intresserad, nämligen Sveriges allmänna folkskollärarynnoförening, och resultatet af dessa båda undersökningar hafva af nämnda förenings centralstyrelse blifvit ställda till vårt förfogande genom en särskild *promemoria*, som i form af bilaga åtföljer denna vår motion.

Med hjälp af de i förevarande *promemoria* meddelade tabellerna kan man bilda sig en ungefärlig föreställning såväl om lefnadskostnadernas raskt fortgående stegring som om deras förhållande ej blott till de gällande utan ock till de nu af Kungl. Maj:t föreslagna lönebeloppen.

Enligt 1899 års undersökning utgjorde en småskollärarynnas kostnader för själfva lifsuppehållet (bostad och bränsle oberäknade) för landsbygden

i medeltal 384 kronor, för städerna 491 kronor och för hela riket 416 kronor, hennes öfriga nödvändiga utgifter (gäldande af studieskulder, skatter, inköp af oundgänglig litteratur o. s. v.) för landsbygden 86 kronor, för städerna 93 kronor och för hela riket 88 kronor, hennes sammanlagda oundgängliga lefnadskostnader alltså för landsbygden 470 kronor, för städerna 584 kronor och för riket i dess helhet 504 kronor.

Den i slutet af år 1907 anställda undersökningen, hvilken skedde enligt samma grunder som den förra, visar på alla punkter en högst betydande ökning. Kostnaderna för själfva lifsuppehållet (bostad och bränsle ej inräknade) utgjorde nu för landsbygden i medeltal 479 kronor, för städerna (och de stadliksnande samhällena) 598 kronor och för hela riket 539 kronor. Öfriga nödvändiga utgifter uppgingo för landsbygden till 168 kronor, för städerna till 191 kronor och för hela riket till 179 kronor. De sammanlagda nödvändiga kostnaderna voro sålunda för landsbygden 647 kronor, för städerna 789 kronor och för riket i dess helhet 718 kronor.

I olikhet med hvad som gäller i flera andra land har man i Sverige vid lärarelöners bestämmande icke tagit hänsyn till de olika lefnadsförhållandena på olika orter och alltså icke fastställt olika minimilöner för landsbygd och för stad. Man har stannat vid de belopp, som man ansett kunna vara något så när tillräckliga på landsbygden; städerna och de stadliksnande samhällena ha varit hänvisade att söka tillförsäkra sig de erforderliga lärarekrafterna genom särskilda kommunala tilläggslöner. I enlighet med detta hos oss gängse betraktelsesätt har ock chefen för ecklesiastikdepartementet i sitt förevarande yttrande till statsrådsprotokollet uttalat, att det är från lefnadskostnaderna för småskollärarynnorna på landsbygden, som man vid löneregleringen har att utgå. Om man i öfverensstämmelse med denna grundsats alldeles bortser från städernas och de stadliksnande samhällenas småskollärarynnor samt uteslutande tager hänsyn till de å landsbygden anställda, finner man, att dessas oundgängliga årliga lefnadskostnader för närvarande uppgå till i medeltal 647 kronor.

Häraf synes, att den i propositionen föreslagna begynnelselönen 500 kronor skulle stanna ganska långt — närmare 150 kronor — under hvad numera i medeltal för en småskollärarynna kräves för att något så när tillgodose de nödvändiga lefnadsbehofven. Läger man härtill, att inom mycket stora trakter af Sveriges landsbygd, särskildt i Norrland, medelkostnaden uppgår till vida betydligare summor, skall man säkerligen medgifva, att en begynnelselön af 550 kronor ingalunda skulle i dessa dyra tider kunna anses öfverdrifvet hög.

I likhet med chefen för ecklesiastikdepartementet medgifva vi gärna, att en anordning med »alltför höga ålderstillägg» kunde i ett visst afseende vara förknippad med någon olägenhet, så länge ålderstilläggen fortfarande skola till en del bäras af skoldistriktet. Dessa skulle nämligen vid lediga tjänsters tillsättande måhända kunna häraf känna sig frestade att föredraga en yngre och således billigare men mindre meriterad sökande framför en äldre och därför något kostsammare men mera erfaren och duglig. De af oss i denna motion ifrågasatta ålderstilläggen å 75 kronor lära emellertid näppeligen af någon kunna betecknas såsom »alltför höga», då ju de motsvarande ålderstillägg, som blifvit bestämda för folkskollärarinnorna, utgöra 100 kronor hvarterdera och med allt skäl snarare ansetts vara *för små* än för stora.

I betraktande af den ständigt växande styrka, hvarmed allmänna meningen under senare tiden börjat kräfvat ett verksamt och grundligt utjämning af den ekonomiska tunga, som folkskoleväsendet ålägger kommunerna, synes det oss för öfrigt uppenbart, att den tid ej kan vara aflägsen, då i enlighet med Andra Kammarens ofta uttalade mening en väsentlig del af denna tunga, och i främsta rummet den, som utgöres af lärarens och lärarinnors ålderstillägg, helt öfverföres från skoldistriktet till statsverket.

De skäl, som förmått chefen för ecklesiastikdepartementet att förorda bibehållandet för framtiden af samma åtskillnad i lönehänseende mellan examinerade och oexaminerade småskollärarinnor, hvilken hittills gällt, hafva icke förefallit oss i allo öfvertygande.

Enligt propositionen skulle de oexaminerade småskollärarinnorna erhålla en begynnelselön af allenast 450 kronor och icke komma i åtnjutande af några ålderstillägg. De af oss förut åberopade uppgifterna om småskollärarinnornas oundgängliga lefnadskostnader synas emellertid till fullo ådagalägga riktigheten af departementschefens uttalande, att till och med *existensminimum* för en småskollärarinna på landet snarare torde ligga öfver än under hvad som skulle beredas genom en begynnelselön af 450 kronor samt tre därpå följande ålderstillägg å 50 kronor hvarterdera. Detta uttalande synes oss innebära, att en aflöning af 450 kronor utan ålderstillägg icke skulle kunna bringa en oexaminerad småskollärarinna upp ens till existensminimum och följaktligen för henne alldeles icke medföra den ekonomiskt någorlunda tryggade ställning, som man naturligtvis

borde eftersträfvä att genom löneregleringen ernå för *samtliga* vid småskolan varaktigt använda lärarekrafter. Med af-seende å pensionen från ålderdomsunderstödsanstalten förläktar ock departementschefen med kraft den upplåtningen, att ingen skillnad bör göras mellan examinerade och oexaminerade lärarinnor, enär »dessa båda kategorier intaga samma ställning i förhållande till skoldistriktet» och enär »de föreslagna understödsbeloppen få anses utgöra ett *minimum* af hvad vederbörande under de gifna omständigheterna för sin existens behöfva i bidrag från anstalten». Den åsikten, att om staten tillförsäkrade de oexaminerade småskollärarynnorna, till tryggande af deras nödtorftiga bärgning, en aflöning i jämnhöjd med de examinerades begynnelselön, så skulle därigenom »dessa oexaminerade obehörigen gynnas *till nackdel* för dem, hvilka offrat tid och penningar på att skaffa sig den af staten äskade utbildningen», kunna vi alldeles icke dela. Beviljade staten de 400 oexaminerade småskollärarynnorna ytterliga 50 kronor hvardera för att bereda dem en mera draglig existens, kunde sådant gifvetvis *icke* lända deras 9,559 examinerade kamrater till ringaste nækd.

Med det nu sagda hafva vi ingalunda velat häfda den meningen, att det skulle vara betydelselöst, huruvida en småskollärarynna är vederbörligen utbildad och pröfvad eller icke. Tvärtom. Man kan med skäl finna det olämpligt, att oexaminerade lärarekrafter alltframgent skola få på ifrågavarande viktiga undervisningsområde anställas, och vi sluta oss för vår del till dem, som anse tiden inne för en ändring härutinnan. Men då det så länge tillåtits, att oexaminerade lärarinnor af skoldistriktet erhållit ej blott tillfällig utan äfven varaktig anställning, och då de, trots ofta mycket ogynnsamma förhållanden, i allmänhet skött sitt arbete på ett erkännansvärdt sätt, synes det oss i sin ordning, att man tillförsäkrar de redan anställda oexaminerade lärarinnorna någorlunda rimliga ekonomiska villkor. Såsom departementschefen riktigt anmärker, har frågan i själfva verket icke någon stor omfattning: »af de nära 10,000 lärarinnor, hvarom här är tal, höra endast omkring 400 till de oexaminerade, och det torde få anses såsom själfallet, att detta antal kommer att årligen minska.»

Af i hufvudsak enahanda skäl hålla vi före, att aflöningen åt sjukvikarie för småskollärarynna borde sättas lika med den för examinerad småskollärarynna fastställda begynnelselönen. En småskollärarynnas oundgängliga lefnadsbehof kunna icke gärna vara *väsentligen* mindre, då hon

vikarierar, än då hon sköter egen tjänst. Förhållandet mellan sjukvikarie å ena sidan samt vederbörande skoldistrikt och den för sjukdom tjänstledige å den andra skulle dessutom genom den af oss förordade anordningen blifva bättre regleradt, och mycken oklarhet samt många obehagliga slitningar skulle därmed kunna undvikas. För att skolråden ej måtte känna sig frestade att i oträngdt mål anlita inkompetenta vikarier framför kompetenta, borde dock för oexaminerad vikarie statsbidraget sättas något lägre.

Med afseende å sättet för småskollärarynnornas pensionering skulle vi helst hafva sett, om, i enlighet med mycket allmänt uttalade önskningsar, förslag blifvit af Kungl. Maj:t framlagdt till omdaning af småskollärarynnornas ålderdomsunderstödsanstalt enligt grunder likartade med de folkskollärarynnarnas pensionsinrättning gällande. Genom en dylik omdaning skulle man ändtligen kunna komma ifrån det af chefen för ecklesiastikdepartementet påpekade sakförhållande, som efter vår uppfattning är ett *missförhållande*, att till och med vid den tidpunkt (år 1925), då ålderdomsunderstödsanstalten beräknas hafva uppnått sitt jämviktsläge, staten skulle bestrida »icke fullt hälften af kostnaderna för pensioneringen, under det att beträffande såväl folkskollärarynnarnas pensionsinrättning som döfstumlärarynnarnas pensionsanstalt två tredjedelar af kostnaderna ansetts skola bestridas af statsmedel och en tredjedel af årsafgifter». Som ett förslag till ålderdomsunderstödsanstaltens omdaning emellertid förutsätter synnerligen vidlyftiga utredningar, hvilka endast af Kungl. Maj:t kunna åstadkommas, hafva vi angående småskollärarynnornas pensionering intet särskildt yrkande att framställa.

I fråga om kostnaderna för genomförandet af de önskemål, hvilka vi i det föregående framlagt, få vi slutligen anföra följande:

a) *Beträffande förslagsanslaget »lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor»:*

Då ökningen af lönen skulle för lärarinnor med 1—5 tjänstår blifva 200 kronor, för lärarinnor med 6—10 tjänstår 275 kronor, för lärarinnor med 11—15 tjänstår 300 kronor, för öfriga examinerade 325 kronor och för de oexaminerade 250 kronor, komme statsbidragen i sin ordning att ökas för lärarinnor med 1—5 tjänstår med 133 kronor 33 öre, för lära-

rinnor med 6—10 tjänstår med 183 kronor 33 öre, för lärarinnor med 11—15 tjänstår med 200 kronor, för öfriga examinerade med 216 kronor 67 öre och för de oexaminerade med 166 kronor 67 öre.

De ökade statsutgifterna komme således att stiga till följande belopp:

för 3,322 lärarinnor à kronor 133: 33	kronor 442,922: 26
» 1,918 » » » 183: 33	» 351,626: 94
» 1,453 » » » 200: —	» 290,600: —
» 2,866 » » » 216: 67	» 620,976: 22
» 400 » » » 166: 67	» 66,668: —

Summa kronor 1,772,793: 42

eller i rundt tal 1,770,000 kronor, med hvilket belopp det under riksstatsens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor fördenskull borde höjas.

Det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget skulle betinga en ökning af förevarande anslag med 1,203,779 kronor 21 öre, det i denna motion framställda en ökning med 1,772,793 kronor 42 öre. Af skillnaden, som utgör ungefär 569,000 kronor, komme 345,300 kronor på begynnelse-lönens höjande med 50 kronor (för oexaminerad lärarinna med 100) samt 223,700 kronor på ålderstilläggens höjande med 25 kronor hvarterdera.

b) *Beträffande förslagsanslaget »Bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola»:*

Enligt i propositionens motivering lämnad upplysning utgingo under år 1906 i statsbidrag till vikarier för småskolepersonalen 28,678 kronor 3 öre. Med en höjning af vikaries lagstadgade minimiaflöning från 300 kronor till 550 kronor skulle nämnda bidragssumma behöfva höjas i samma proportion, alltså med $83\frac{1}{3}$ procent eller 23,898 kronor 36 öre. Läggas härtill det belopp, hvarmed ifrågavarande anslag öfverskridits, eller 6,477 kronor 77 öre, finner man, att detsamma skulle behöfva ökas med sammanlagdt 30,376 kronor 13 öre eller i rundt tal 30,000 kronor.

c) *Beträffande förslagsanslaget »Bidrag till aflönande af lärare och lärarinnor vid seminarier för småskolläraryrinnors bildande»:*

Såsom af chefen för ecklesiastikdepartementet meddelats, äro för närvarande vid småskoleseminarierna anställda 23 lärare med småskolekompetens, däraf 1 med 5 tjänstår, 9 med 6—10 tjänstår, 6 med 11—15 tjänstår och 7 med flera än 15 tjänstår. Ökningen af det erforderliga statsbidraget skulle således komma att uppgå till följande belopp:

för 1 lärarinna à kronor	133: 33	.....	kronor	133: 33
» 9 » » »	183: 33	.....	»	1,649: 97
» 6 » » »	200: —	.....	»	1,200: —
» 7 » » »	216: 67	.....	»	1,516: 69

Summa kronor 4,499: 99

Anslaget skulle alltså behöfva höjas med 4,499 kronor 99 öre, hvar-till enligt departementschefens förslag lämpligen borde läggas en af honom anmärkt brist å 3,260 kronor 73 öre. Ökningen skulle därigenom uppgå till 7,760 kronor 72 öre eller i rundt tal 7,500 kronor.

Skillnaden i kostnad mellan propositionens förslag och det i denna motion framlagda skulle, hvad här ifrågavarande anslag beträffar, uppgå till ungefär 1,466 kronor, hvaraf 766 kronor komme på ökandet af be-gynnelselönen och 700 kronor på ökandet af ålderstilläggen.

Med stöd af hvad sålunda anförts få vi härmed hemställa om sådan jämkning i Kungl. Maj:ts proposition n:o 25 angående löneroglering för lärarepersonalen vid småskolor m. m.,

att Riksdagen måtte

ej mindre medgifva:

dels vidtagande af sådana ändringar i fråga om aflöningsförhållandena för de i § 2 af kungörelsen angående aflöning åt lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900 omnämnda lärare, att sådan lärare skall i årlig begynnelselön åtnjuta minst 550 kronor samt tre ålderstillägg å 75 kronor hvarterda, det första efter fem, det andra efter tio och det tredje efter femton års oförvitlig tjänstgöring efter undergången stadgad pröfning, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte, tionde eller femtonde tjänståret gått till ända;

dels att, om hinder eller svårighet möter för skoldistrikt att förse sådan lärare med tjänlig, i skolan eller nära denna belägen bostad jämte nödig vedbrand, skoldistriktet skall lämna honom i ersättning för nämnda förmåner minst 100 kronor för år;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om statsbidrag till aflönande af vissa lärare, följande bestämmelser må blifva gällande:

1. Till aflönande af lärare, som, efter att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller, enligt § 6 i kungörelsen angående löne-tillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i

egenskap af biträdande lärare, blifvit behörigen antagen till lärare vid någon af förenämnda skolor, och som i årlig lön åtnjuter, utom föreskrifna förmåner af husrum och vedbrand eller stadgad ersättning därför, minst 550 kronor, samt till aflönande af hvarje annan till dylik befattning före den 1 januari 1908 behörigen antagen lärare, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning därför, minst 550 kronor, äger skoldistriktet att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag af 366 kronor 67 öre, dock under de i § 2 mom. 1 af kungörelsen angående statsbidrag till aflönande af lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900, sådant detta mom. lyder i kungörelsen den 10 juni 1904, angifna villkor.

2. Därest vid någon af de i punkt 1 omförmälda skolor anställd lärare, som undergått sådan pröfning, hvarom i samma punkt nämnts, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt fem tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst 625 kronor jämte de i lag bestämde naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet erhålla statsbidrag med 416 kronor 67 öre.

3. Har sådan lärare, hvarom i punkt 2 är nämndt, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt tio tjänstår, och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst 700 kronor jämte de i lag bestämde naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med 466 kronor 67 öre.

4. Om sådan lärare, hvarom i punkter 2 och 3 sägs, oförvitligt tjänstgjort under tillhoppa femton tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst 775 kronor jämte de i lag bestämde naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med 516 kronor 67 öre;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om aflönande af vikarie för vissa lärare under tjänstledighet på grund af sjukdom, följande bestämmelser må blifva gällande:

Då biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola, till hvilkens aflönande bidrag af statsmedel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vid småskoleseminarium examinerad eller, enligt § 6 i kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, af folkskoleinspektör pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda årliga undervisningstiden, skall vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuta arvode efter minst 550 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 68 kronor 75 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till trettio dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för ordinarie eller extra ordinarie lärare vid folkskola.

Har i fall, som här omförmäles, oexaminerad vikarie förordnats, skall denne åtnjuta arvode efter minst 500 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 62 kronor 50 öre för läsmånad och i öfrigt enahanda förmåner, som nyss är sagdt;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga af aflönande af vikarie för vissa lärare vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltaga, inrättadt småskoleseminarium under tjänstledighet på grund af sjukdom, må blifva gällande enahanda bestämmelser, som ofvan föreslagits i fråga om vikarier för biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola under tjänstledighet på grund af sjukdom;

dels ock sådan förhöjning af de understödsbelopp, hvilka efter utgången af år 1908 beviljas från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt,

(lika med Kungl. Maj:ts förslag);

än äfven öka

dels det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med 1,770,000 kronor, eller från 8,150,000 kronor till 9,920,000 kronor;

dels det under samma hufvudtitel upptagna förslagsanslaget: Bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola med 30,000 kronor, eller från 125,000 kronor till 155,000 kronor;

dels ock det under samma hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Bidrag till aflönande af lärare och lärarinnor vid seminarier för småskollärares och småskollärarynnors bildande med 7,500 kronor, eller från 20,000 kronor till 27,500 kronor.

Stockholm den 11 februari 1908.

<i>Fridtjuv Berg.</i>	<i>Joh. Er. Nordin.</i>	<i>E. Sundin.</i>
<i>K. Joh. Larsson.</i>	<i>Robert Johansson.</i>	<i>Oskar Berg.</i>
<i>Karl M. Lindh.</i>	<i>J. Bromée.</i>	<i>W. Johansson, Öija.</i>
<i>Gottfr. Thavenius.</i>	<i>Knut Kjellberg.</i>	<i>Oscar Forssling.</i>
<i>E. C. Kropp.</i>	<i>G. Kronlund.</i>	<i>Carl Sehlin.</i>
<i>C. J. Hammarström.</i>	<i>A. Thylander.</i>	<i>Värner Rydén.</i>
<i>Nils Persson.</i>	<i>Eric Jonsson.</i>	<i>S. Gust. Broomé.</i>
<i>Fr. Berglund.</i>	<i>S. H. Kvarnzélius.</i>	<i>J. Hellgren.</i>
<i>Ol. Olsson i See.</i>	<i>P. Hörnstén.</i>	<i>L. J. Carlsson.</i>
<i>Viktor Larsson.</i>	<i>Per Pehrsson, Österby.</i>	<i>Frithiof Söderbergh.</i>
<i>Hj. Branting.</i>	<i>Carl Lindhagen.</i>	<i>M. F. Nyström.</i>
<i>F. W. Thorsson.</i>	<i>G. M. Sundin.</i>	<i>Aug. Nilsson.</i>
<i>Bernh. Eriksson.</i>	<i>A. J. Christiernson.</i>	<i>Edvard Wavrinsky.</i>
<i>Magnus Höjer.</i>	<i>M. Sundström.</i>	<i>Sven Palme.</i>

*Bil.***Utredningar angående småskollärarinnornas lefnadskostnader, föranstaltade af Sveriges allmänna folkskollärareförening.**

Samtidigt med öfverlämnandet af bifogade statistiska utredningsmaterial torde följande korta upplysningar böra meddelas om anledningen till och sättet för dess åstadkommande.

Sveriges allmänna folkskollärareförening, hvilken satt som sin uppgift att verka för hela folkskoleväsendets, alltså äfven småskolans, höjande och fördenskull afser att utgöra en sammanlutning icke blott af den egentliga folkskolans utan i lika hög grad af småskolans lärarekår, har på grund häraf städse haft på sitt program frågan om förbättring af småskolepersonalens ogynnsamma ekonomiska villkor samt vid lämpliga tillfällen sökt i sin mån medverka till främjandet af detta önskemål.

I detta syfte beslöt centralstyrelsen för nämnda förening år 1899 att åvägabringa en undersökning af småskollärarinnornas oundgängliga lefnadskostnader samt, till jämförelse härmed, af inkomstförhållandena för kvinnor i vissa andra samhällsställningar. Den utsände därför mot slutet af 1899 i afseende härå till föreningens samtliga kretsar en del frågor samt lät, efter det svar ingått, genom en statistisk fackman verkställa en bearbetning af dessa. Resultatet af den sålunda åstadkomna utredningen föreligger i bifogade *tabell I* med därtill hörande *tillägg*.

Då den företagna utredningen ovedersägligen visade, att de löneförhöjningar, som vid ifrågavarande tid voro småskollärarinnorna tillförsäkrade, långt ifrån motsvarade deras lefnadsbehof, väckte vid 1900 års riksdag herrar Fridtjuv Berg och Emil Hammarlund, med instämmande af ett stort antal ledamöter af Andra Kammaren, en motion, hvilken afsåg att — så långt förhållandena då kunde anses medgifva — i någon mån lindra småskollärarinnornas ekonomiska betryck. Följden blef Riksdagens beslut om ett andra ålderstillägg å 50 kronor att utgå efter uppnådda femton tjänstår. Motionärernas yrkande, att begynnelselönen måtte höjas från 300 till 350 kronor blef däremot icke bifallet.

Uppenbart var, att den lilla löneförbättring, som sålunda vunnits, på intet sätt kunde anses motsvara verkliga behofvet. Frågan upptogs därför 1902 ånyo af Sveriges allmänna folkskollärareförening, och efter förberedande undersökningar och öfverläggningar, i hvilka småskollärarinnorna själfva togo verksam del, uppställdes på föreningens allmänna ombudsmöte 1903 ett program för frågans lösning, hvori önskemålen formulerades sålunda:

- 1) att examinerade småskollärarynnors grundlön skulle utgöra 450 kronor;
- 2) att examinerade småskollärarynnor borde erhålla tre ålderstillägg å 100 kronor efter 10, 15 och 20 tjänstår men, sedan småskollärarynna blifvit ordinarie, efter 5, 10 och 15 ordinarie tjänstår;
- 3) att ålderstilläggen borde helt och hållet utgå af statsmedel;
- 4) att oexaminerade lärarynnor ej vidare borde vid småskolan anställas;
- 5) att de nu tjänstgörande oexaminerade lärarynnorna skulle erhålla 450 kronors lön men inga ålderstillägg.

Som emellertid, innan dessa önskemål framburits, frågan genom en från annat håll åstadkommen petition bragts under Kungl. Maj:ts och Riksdagens pröfning, hvaraf resultatet endast blef en år 1904 beviljad förhöjning af begynnelselönen med 50 kronor (från 300 till 350 kronor), såg sig Sveriges allmänna folkskollärarynnreförening nödsakad att låta spörsmålet tills vidare hvila.

Sedan folkskolekårens lönefråga vid 1906 års riksdag erhållit en lösning, ansåg dock föreningens centralstyrelse, att en motsvarande förbättring för småskolekåren borde med allra första komma till stånd, helst redan vid 1907 års riksdag, samt ingick därför den 12 november 1906 till Kungl. Maj:t med en i öfverensstämmelse med denna önskan affattad petition.

Då frågans lösning emellertid blef ytterligare uppskjuten och under tiden den uppfattningen med allt större kraft gjorde sig inom småskollärarynnekåren gällande, att lönevillkoren genom de år från år stegrade lefnadskostnaderna kommit att stanna så långt under verkliga behovet, att en lönereglering af den blygsamma omfattning, som man dittills tämligen allmänt tänkt sig och centralstyrelsen i sin nyssnämnda petition förordat, icke längre kunde erkännas såsom tillfredsställande, fann centralstyrelsen det vara erforderligt, att en ny utredning af småskolekårens lefnadskostnader anordnades. Den beslöt därför mot slutet af 1907 att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som skett 1899, genom till föreningens samtliga kretsar utsända frågor inhämta faktiska uppgifter om såväl småskollärarynnornas lefnadskostnader som ock inkomstförhållandena hos vissa grupper af kvinnliga arbetare på olika områden.

Äfven de nu inkomna svaren hafva blifvit underkastade statistisk bearbetning af kompetent fackman, och föreligger resultatet häraf i bifogade *tabell II jämte tillägg*.

I öfvannämnda petition af den 12 november 1906 yttrade centralstyrelsen bland annat:

Af den utredning rörande småskollärarynnornas lefnadskostnader, som genom Sveriges allmänna folkskollärarynnreförening kom till stånd år 1899,

framgick, att en småskollärarynnas årsutgifter då utgjorde i medeltal: för landsbygden 470 kronor och för hela riket 504 kronor. En liknande utredning beträffande löneförhållandena inom olika kvinnliga yrkesgrenar gaf vid handen, att redan för sju år sedan de kvinnliga yrkesarbetarnas medelinkomst utgjorde 553 kronor samt de kvinnliga skrifbiträdenas m. fl. 694 kronor. En nu företagen undersökning af liknande art skulle utan tvifvel såväl i det ena som andra afseendet gifva till resultat betydligt högre siffror.

Då en sådan undersökning nu blifvit verkställd, och tillfälle till jämförelse sålunda gifves, visar sig ock, hvilken förhållandevis oerhörd stegring i *lefnadskostnader* och därpå grundade *lönebehof*, som under de närmast förflutna åtta åren inträdt.

Mot båda de omnämnda utredningarna kan utan tvifvel den anmärkningen göras, att uppgifterna äro lämnade hufvudsakligen af sådana personer, hvilkas ekonomiska förhållanden det i förevarande fall gällt att förbättra, och hvilka därför möjligen skulle kunna anses ha en viss benägenhet att, låt vara oafsiktligt, uppskatta sina oundgängliga lefnadskostnader väl högt. Som utredningarna i fråga äro de enda i sitt slag, är en objektivt bindande kontroll i detta hänseende tyvärr ej möjlig att åstadkomma. Centralstyrelsen föreställer sig emellertid, att uppgifterna vid en närmare granskning torde komma att befinnas ganska väl öfverensstamma med hvad man på andra vägar har sig bekant, samt vill därjämte betona, att de i alla händelser vid båda undersökningstillfällena härflutit ur enahanda källa och följaktligen måste anses vara sinsemellan fullt jämförbara.

Med allt erkännande af de afsevärda förbättringar, som blifvit i den kungl. propositionen till innevarande års Riksdag föreslagna, måste det alltså, enligt centralstyrelsens mening, på grund af förefintliga faktiska omständigheter anses synnerligen af behofvet påkalladt, att småskolekårens lönefråga nu erhåller en lösning i öfverensstämmelse med de önskingar, som dels af ett stort antal småskollärarynnor m. fl. framburits till Kungl. Maj:t, dels af centralstyrelsen vid dess senaste årsmöte i anledning af då insamlade utredningsmaterial i ärendet uttalades, nämligen: en förhöjning af den af Kungl. Maj:t föreslagna begynnelselönen med 50 kronor och af de tre ålderstilläggen med 25 kronor hvardera.

Stockholm den 4 februari 1908.

För Sveriges allmänna folkskollärareförenings centralstyrelse:

Dess verkställande utskott.

Tab. I.

Till Centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärareförening.

Till fullgörande af mig genom centralstyrelsen meddeladt uppdrag får jag härmed öfverlämna följande i tabellform uppställda sammanfattning af från Sveriges allmänna folkskollärareförenings särskilda kretsar inkomna uppgifter rörande de genomsnittliga lefnadskostnaderna för småskolans lärarepersonal äfvensom rörande inkomstförhållandena inom vissa andra samhällsklasser.

Stockholm den 20 januari 1900.

I. Flodström,

e. o. aktuarie i Kungl. kommerskollegium, statistiska afdelningen.

L ä n (Lb. = Landsbygd St. = Stad)	Lefnadskostnader (utom till bostad och ved) för småskol- lärarinna			Småskollärarynnas öfriga nödvändiga utgifter			Summa nödvändiga utgifter. Allmänt medel- belopp	Uppgifven årlig medelinkomst för		
	Uppgifvet högsta medel- belopp	Uppgifvet lägsta medel- belopp	Allmänt medelbelopp	Uppgifvet högsta medel- belopp	Uppgifvet lägsta medel- belopp	Allmänt medelbelopp		kvinnliga grofarbetare	kvinnliga yrkesarbetare	kvinnliga skrifvträden o. d.
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	Lb. 500	350	407	100	35	75	482	306	556	675
	St. 475	475	475	63	63	63	538			
Uppsala »	Lb. 500	340	386	163	60	116	502	356	508	640
	St. 500	500	500	155	155	155	655			
Södermanlands »	Lb. 450	300	372	140	45	83	455	313	621	775
	St. 500	400	446	140	45	90	536			
Östergötlands »	Lb. 500	345	408	100	100	100	508	412	671	739
	St. 550	430	460	150	45	101	561			
Jönköping »	Lb. 400	300	358	100	52	72	430	373	525	719
	St. 400	318	364	100	82	91	455			
Kronobergs »	Lb. 350	300	323	200	70	112	435	294	400	617
	St. 470	470	470	79	79	79	549			
Kalmar »	Lb. 550	325	391	170	50	75	466	329	500	538
	St. 600	400	500	75	50	63	563			
Gottlands »	Lb. 400	290	353	127	65	81	434	350	455	650
	St. 400	400	400	65	65	65	465			
Blekinge »	Lb. 500	325	423	100	50	81	504	367	435	750
	St. 650	460	603	150	50	88	691			
Kristianstads »	Lb. 500	275	366	153	30	83	449	390	515	700
	St. 375	350	363	125	90	108	471			

L ä n (L. b. = Landsbygd, St. = Stad)	Lefnadskostnader (utom till bostad och ved) för småskol- lärarinna			Småskollärarynnas öfriga nödvändiga utgifter			Summa nödvändiga utgifter. Allmänt medel- belopp	Uppgifven årlig medelinkomst för			
	Uppgifvet högsta medel- belopp	Uppgifvet lägsta medel- belopp	Allmänt medelbelopp	Uppgifvet högsta medel- belopp	Uppgifvet lägsta medel- belopp	Allmänt medelbelopp		kvinnliga grofärbetare	kvinnliga yrkesarbetare	kvinnliga skriftråden o. d.	
Malmöhus län	Lb.	500	300	367	200	25	93	460	} 385	591	677
	St.	750	340	538	147	100	108	646			
Hallands »	Lb.	450	350	403	100	50	77	480	} 398	604	720
	St.	600	365	454	100	63	85	539			
Göteborgs-Bohus »	Lb.	400	350	370	50	50	50	420	} 481	694	750
	St.	586	465	534	111	50	79	613			
Älfsborgs »	Lb.	600	350	483	100	25	70	553	} 365	535	683
	St.	800	400	600	75	50	63	663			
Skaraborgs »	Lb.	500	300	390	150	50	90	480	} 345	575	783
	St.	550	400	475	150	50	100	575			
Värmlands »	Lb.	425	300	357	134	50	95	452	} 348	613	792
	St.	500	304	402	110	100	105	507			
Örebro »	Lb.	450	225	347	175	25	75	422	} 400	588	750
	St.	550	550	550	100	100	100	650			
Västmanlands »	Lb.	350	300	317	50	50	50	367	} 346	425	550
	St.	400	400	400	50	50	50	450			
Kopparbergs »	Lb.	500	350	396	100	50	79	475	} 372	554	620
	St.	600	450	525	75	75	75	600			
Gäflleborgs »	Lb.	500	300	389	100	25	71	460	} 390	440	616
	St.	450	450	450	50	50	50	500			
Västernorrlands »	Lb.	530	300	422	152	100	120	542	} 470	694	860
	St.	600	495	548	152	100	126	674			
Jämtlands »	Lb.	400	300	358	150	60	103	461	} 438	450	650
	St.	550	550	550	150	150	150	700			
Västerbottens (Umeåkretsen) »	Lb.	550	550	550	88	88	88	638	} 400	—	600
	St.	630	630	630	88	88	88	710			
Norrbottens (Öfverkalixkretsen) »	Lb.	400	400	400	175	175	175	575	} 300	450	—
	St.	—	—	—	—	—	—	—			
Landsbygden		—	—	384	—	—	86	470	—	—	—
Städer		—	—	491	—	—	93	584	—	—	—
Riket		—	—	416	—	—	88	504	379	553	694

Tillägg till Tab. I.

Inkomstförhållanden inom vissa andra samhällsklasser.

Från *Stockholms län*: för barnmorskor 500—1,000 kronor; för sjuksköterskor 500—1,000 kronor; kontorister 900 kronor.

Från *Uppsala län*: för barnmorskor 600—800 kronor.

Från *Södermanlands län*: för sömmerskor 500 kronor; barnmorskor 500—800 kronor; bankbiträden 1,200 kronor.

Från *Östergötlands län*: för mejerskor intill 1,000 kronor; nåtlerskor 600—720 kronor; sömmerskor 500—800 kronor; sjuksköterskor 600—1,000 kronor; kassörskor 600—1,000 kronor; sätterskor 1,000 kronor.

Från *Jönköpings län*: för barnmorskor intill 800 kronor jämte naturaförmåner; sjuksköterskor 700 kronor.

Från *Kronobergs län*: för telefonbiträden 500 kronor; barnmorskor 600 kronor.

Från *Kalmar län*: för barnmorskor 500—600 kronor; slöjdlärarynnor 500—600 kronor.

Från *Gottlands län*: för barnmorskor 500 kronor.

Från *Blekinge län*: för mejerskor 400—800 kronor; barnmorskor 400—800 kronor; sparbanksbiträden 600—800 kronor; kassörskor 600—1,200 kronor.

Från *Kristianstads län*: för mejerskor 1,400 kronor; förestånderska vid slöjdskola 640 kronor jämte bostad och ved.

Från *Malmöhus län*: för mejerskor 375—800 kronor; sjuksköterskor 600—900 kronor; barnmorskor 600—700 kronor; handelsbiträden 700—1,500 kronor; lärarinna vid idiothem 400—500 kronor jämte fritt vivre; kassörskor 1,000 kronor.

Från *Hallands län*: för barnmorskor 400—750 kronor; sjuksköterskor 500—1,000 kronor; telefonister 750 kronor.

Från *Göteborgs och Bohus län*: för badhuskamrerare 825 kronor; kontorister 1,200 kronor.

Från *Älfsborgs län*: barnmorskor 400 kronor.

Från *Skaraborgs län*: för mejerskor intill 600 kronor; barnmorskor 700 kronor; slöjdlärarynnor 550 kronor.

Från *Värmlands län*: för sjuksköterskor 500 kronor; barnmorskor 700—1,000 kronor.

Från *Örebro län*: för telefonister 650 kronor; mejerskor 700 kronor; barnmorskor 800 kronor; bokhållare 800 kronor.

Från *Västmanlands län*: för barnmorskor 500—1,000 kronor.

Från *Kopparbergs län*: för mejerskor 500 kronor; barnmorskor 400—700 kronor; sjuksköterskor 550—800 kronor; skolkökslärarynnor 600 kronor; handelsbiträden 700 kronor; kassörskor 800 kronor.

Från *Gäflleborgs län*: för telefonister 500—600 kronor; barnmorskor 300—700 kronor; sjuksköterskor 500 kronor; mejerskor 750—1,000 kronor; kassörskor 750—1,800 kronor.

Från *Västernorrlands län*: för poststationsföreståndarinnor 400 kronor; sjuksköterskor 400 kronor; barnmorskor 600—800 kronor; skolköksförestånderska 700 kronor; föreståndarinna för barnhem 900 kronor; föreståndarinna för syateljier 1,000 kronor; nåtlerskor 1,000 kronor; tillskärerskor vid kappaffärer 1,000 kronor.

Från *Jämtlands län*: för sätterskor på tryckerier 700—800 kronor.

Från *Norrbottnens län*: för telefonföreståndarinnor 500 kronor; poststationsföreståndarinnor 600 kronor.

Tab. II.

Till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärareförening.

Till fullgörande af mig genom styrelsen lämnadt uppdrag får jag härmed öfverlämna följande i tabellform uppställda sammanfattning af från Sveriges allmänna folkskollärareförenings särskilda kretsar inkomna uppgifter rörande de genomsnittliga lefnadskostnaderna (husrum och vedbrand ej inberäknade) för småskollärrinnepersonalen äfvensom rörande inkomstförhållanden inom vissa andra klasser af kvinnliga arbetare och yrkesutöfvare.

Stockholm den 22 januari 1908.

Theophil Andersson.

Aktuarie i Kungl. kommerskollegium.

L ä n (Lb. = Landsbygd St. = Stad.)	Lefnadskostnader (utom bostad och bränsle)			Öfriga nödvändiga utgifter			Summa nödvändiga utgifter. Allmänna medel- belopp	Uppgifven årlig medel- inkomst (bostad och bränsle inberäknad) för:			
	Högsta medelbelopp	Lägstas medelbelopp	Allmänna medelbelopp	Högsta medelbelopp	Lägstas medelbelopp	Allmänna medelbelopp		Kvinnliga skriförädrän och dylikt	Kvinnliga yrkes- arbetare	Kvinnliga jordbrunke- arbetare eller grofärbetare	Kvinnliga
Stockholms län	Lb.	575	400	488	225	225	225	713	613	995	1,100
	St.	775	400	588	225	225	225	813	613	995	1,100
Uppsala »	Lb.	645	325	493	260	96	152	645	513	—	875
	St.	750	450	633	250	150	200	833	525	1,100	950
Södermanlands »	Lb.	577	263	443	300	113	186	629	525	600	875
	St.	680	313	503	300	113	211	714	825	923	1,200
Östergötlands »	Lb.	700	400	503	275	103	186	689	531	763	970
	St.	755	500	613	347	150	223	836	550	1,054	985
Jönköpings »	Lb.	575	269	419	200	75	137	556	500	600	782
	St.	650	333	491	225	75	143	634	500	746	892
Kronobergs »	Lb.	552	550	552	215	204	213	765	588	588	813
	St.	705	552	583	215	204	213	796	588	588	813
Kalmar »	Lb.	600	325	457	400	50	156	613	493	685	784
	St.	700	450	588	250	75	174	762	663	742	767
Gottlands »	Lb.	571	300	443	275	193	230	673	517	633	767
	St.	596	575	586	275	193	234	820	550	700	850
Blekinge »	Lb.	550	365	450	400	14	167	617	—	787	925
	St.	600	365	505	400	95	223	728	—	787	925
Kristianstads »	Lb.	640	347	491	215	80	153	644	587	741	828
	St.	950	490	720	255	130	178	898	625	829	1,075

L ä n (Lb. = Landsbygd St. = Stad)	Lefnadsomkostnader (utom bostad och bränsle)			Öfriga nödvändiga utgifter			Summa nödvändiga ut- gifter. Allmänna medelbelopp	Uppgifven årlig medel- inkomst (bostad och bränsle iuberäknadt) för:			
	Högsta medelbelopp	Lågsta medelbelopp	Allmänna medelbelopp	Högsta medelbelopp	Lågsta medelbelopp	Allmänna medelbelopp		Könsliga skriftråden och dylikt	Könsliga yrkes- arbetare	Könsliga jordbränske- arbetare eller grofärbetare	
Malmöhus län	Lb.	595	333	468	335	142	227	695	559	823	793
	St.	790	494	650	330	115	223	873	722	593	1,091
Hallands »	Lb.	680	274	499	256	120	169	668	638	753	940
	St.	630	490	549	256	125	177	728	581	839	583
Göteborgs-Bohus »	Lb.	460	460	460	75	75	75	535	400	600	700
	St.	585	585	585	66	66	66	651	—	—	800
Älfsborgs »	Lb.	500	350	425	300	97	150	575	429	738	694
	St.	523	420	481	151	100	134	615	600	913	875
Skaraborgs »	Lb.	550	300	439	260	50	154	593	530	846	960
	St.	680	350	525	260	50	160	685	530	846	983
Värmlands »	Lb.	800	365	554	203	25	143	697	532	613	813
	St.	880	500	690	245	150	182	872	650	650	957
Örebro »	Lb.	560	260	426	369	55	164	590	498	600	721
	St.	740	300	723	369	114	246	969	500	600	800
Västmanlands »	Lb.	600	292	452	310	60	170	622	513	—	760
	St.	725	720	723	197	130	164	887	500	—	850
Kopparbergs »	Lb.	684	275	465	327	93	164	629	548	535	713
	St.	600	450	505	240	150	201	706	554	753	690
Gäflleborgs »	Lb.	450	335	803	305	90	183	986	483	717	735
	St.	590	360	467	305	158	229	696	581	817	950
Västernorrlands »	Lb.	600	425	526	205	85	164	690	465	567	750
	St.	700	550	622	416	125	223	845	525	770	900
Jämtlands »	Lb.	500	350	429	175	60	137	566	449	475	775
	St.	700	700	700	200	200	200	900	550	—	1,050
Västerbottens »	Lb.	590	585	588	220	195	108	696	625	940	1,025
	St.	710	665	688	220	195	208	896	625	940	1,025
Norrbottens »	Lb.	656	450	568	245	100	168	736	650	738	850
	St.	670	580	635	170	100	140	775	725	775	900
Landsbygden	—	—	479	—	—	168	647	523	730	832	
Städerna	—	—	598	—	—	191	789	595	808	915	
Riket	—	—	539	—	—	179	718	558	751	873	

A n m. Uppgifterna för städerna afse förhållandena icke blott i de egentliga städerna utan äfven i så kallade stadsliknande samhällen.

Tillägg till Tabell II.

Inkomstförhållanden inom vissa andra samhällsklasser.

<i>Stockholms län:</i>		<i>Kronobergs län:</i>	
Barnmorskor	700—2,000 kr.	Barnmorskor	800—1,200 kr.
Sjuksköterskor	600—1,200 »	Kassörskor	1,000—1,200 »
		Kvinnliga bankbokhållare ..	1,200—1,500 »
		Sjuksköterskor	700—1,000 »
<i>Uppsala län:</i>		<i>Kalmar län:</i>	
Bankbokhållare	1,000—1,900 kr.	Barnmorskor	1,100 kr.
Bankkassörskor	1,400—2,200 »	Kassörskor	800—1,000 »
Barnmorskor	600—1,000 »	Sjuksköterskor	700—1,200 »
Handelsföreståndarinnor ..	1,200 »		
Kassörskor	900—1,200 »		
Mejerskor	500— 600 »		
Sjuksköterskor	700—1,000 »		
<i>Södermanlands län:</i>		<i>Gottlands län:</i>	
Bank- och postbiträden	1,000 kr.	Kontorister	800—1,000 kr.
Barnmorskor	1,000 »		
Mejerskor	750— 800 »		
Skolköks- och slöjdläro- nor	1,100—1,600 »		
Telefonister	780—1,800 »		
<i>Östergötlands län:</i>		<i>Blekinge län:</i>	
Bankbiträden	600— 900 kr.	Barnmorskor	1,200 kr.
Bankbokhållare	1,200—1,500 »	Handarbetsläroinnor	1,000 »
Barnmorskor	600— 900 »	Kassörskor	800—1,000 »
Kontorsbiträden med sär- skild utbildning	1,000—2,000 »	Kontorister	800— 900 »
Sjuksköterskor	600— 800 »	Mejerskor	1,000 »
Telefonister	660—1,260 »	Musikläroinnor	1,200 »
		Sjuksköterskor	800—1,000 »
		Telefonister	840— 900 »
<i>Jönköpings län:</i>		<i>Kristianstads län:</i>	
Bankbokhållare	1,200—1,500 kr.	Kassörskor	1,200—1,500 kr.
Barnmorskor	800—1,200 »	Kontorister	900—1,200 »
Kassörskor	1,000—1,500 »	Mejerskor	700— 900 »
Sjuksköterskor	900—1,000 »	Sjuksköterskor	600—1,200 »
Telefonister	900—1,260 »	Telefonister	700—1,020 »
Telegrafister	1,260—1,800 »		
		<i>Malmöhus län:</i>	
		Bankkassörskor	1,200 kr.
		Diakonissor	700—1,200 »
		Handelsföreståndarinnor ..	1,000—1,500 »
		Kassörskor	1,200—2,750 »
		Kontorsbitr. vid järnvägen	1,100—1,500 »

Kvinnliga kontorister.....	1,200—1,800	»
Kvinnliga prokurister	1,200—1,800	»
Mejerskor	1,000—1,800	»
Sjuksköterskor	700—1,200	»
Telefonister	1,100—1,650	»

Hallands län:

Bank- och postbiträden.....	1,000—1,200	kr.
Bokföreskor	900—1,100	»
Kassörskor.....	900—1,500	»
Kontorister.....	1,500	»
Sjuksköterskor	700	»

Göteborgs och Bohus län:

Sjuksköterskor	950	kr.
----------------------	-----	-----

Älfsborgs län:

Barnmorskor.....	1,200	kr.
Kassörskor	1,000—2,100	»
Kontorister	1,000	»
Kvinnliga bokhållare	1,000—2,100	»
Mejerskor	500— 650	»
Telefonister	540—1,350	»

Skaraborgs län:

Bankbiträden	1,200—1,500	kr.
Barnmorskor	800—1,200	»
Mejerskor	665— 800	»
Sjuksköterskor	1,000—1,200	»
Telefonister	600— 960	»

Värmlands län:

Barnmorskor	800— 900	kr.
Postbiträden	500— 800	»
Sjuksköterskor	900	»
Telefonister	800—1,000	»
Telegrafister	1,300	»

Örebro län:

Barnmorskor	575—1,030	kr.
Epidemisjuksköterskor	950	»
Kassörskor	1,200	»
Kontorister.....	1,200	»
Milkontorister	1,075	»

Sjuksköterskor	600—1,000	kr.
Telefonister	800—1,056	»

Västmanlands län:

Barnmorskor	600—1,200	kr.
Sjuksköterskor	600—1,000	»
Slöjd- och skolkökslära- nor	675— 975	»
Telefonister	600— 900	»

Kopparbergs län:

Barnmorskor	700—1,000	kr.
Bokföreskor	1,270	»
Bokhållare	1,020	»
Kassörskor	600—1,270	»
Kontorister.....	1,000	»
Kvinnliga diakoner	1,100—1,200	»
Sjuksköterskor	600	»
Skolköksföreståndarinnor ...	800—1,000	»
Telefonister	480— 960	»

Gäflleborgs län:

Bankbiträden	1,200	kr.
Barnhemsföreståndarinnor...	900	»
Barnmorskor	700—1,200	»
Fattiggårdsföreståndarinnor	850	»
Kassörskor	1,200—1,800	»
Mejerskor	500— 700	»
Sjuksköterskor	800—1,500	»

Västernorrlands län:

Barnmorskor	800—1,000	kr.
Handelsföreståndarinnor ...	1,000—1,500	»
Kassörskor	1,500	»
Kvinnliga bankbokhållare...	1,500	»
Sjuksköterskor	900—1,000	»
Skolköksföreståndarinnor ...	1,500	»
Telefonister	600— 950	»

Jämtlands län:

Bankbiträden.....	900—1,500	kr.
Barnmorskor	500— 850	»
Kassörskor	1,000—1,200	»
Sjuksköterskor	500— 850	»
Telefonister	800	»

Västerbottens län:		Norrbottens län:	
Barnmorskor.....	800 kr.	Barnmorskor.....	700—1,500 kr.
Mejerskor	850 »	Sjuksköterskor	700—1,100 »
Sjuksköterskor	1,000—1,200 »	Telefonister	1,000 »

Frågan, huruvida och i hvilken omfattning inom distriktet bibehållit sig seden, att lärarinnorna utom de lagstadgade löneförmånerna äfven åtnjuta afsevärda förmåner i form af frivilliga naturabidrag till lefnadsuppehållet har i 144 fall besvarats med bestämdt nej och endast i 2 fall med ja. I inalles 35 fall har denna sed förklarats ännu förekomma, ehuru i »endast obetydlig grad», »endast undantagsvis» eller »endast i mera aflägsna trakter» o. s. v.
